

การท่องเที่ยวฮาลาลของไทยในโอกาสหลังวิกฤตโควิด 19

THAILAND'S HALAL TOURISM OPPORTUNITIES AFTER THE COVID-19 CRISIS

บุญญัตติ ทิพย์หมัด¹ มนูญ โต๊ะอาจ ²Bunyat Thipmoud ¹, Manoon Tho-ard ²¹นายกสมาคมสื่อมวลชนไทยมุสลิม¹President of the Thai Muslim Press Association²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเมธารัตน์²Faculty of Liberal Arts, Metharath University

E Mail : manoon231968@gmail.com

Received : July 26, 2023

Revised : August 12, 2023

Accepted : December 31, 2023

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ประเทศไทยสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลง การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ๆ ในทุกกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศต่างๆจะมีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวมุสลิมร่วมอยู่ด้วย รวมถึงนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศมุสลิมโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศซาอุดีอาระเบียส่งผลเชิงบวกอย่างมากต่อการพลิกฟื้นการท่องเที่ยวของไทย ที่มีกำลังซื้อโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศมุสลิมมีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งการเดินทางกับกลุ่มเพื่อน การเดินทางคนเดียว และการเดินทางกับครอบครัว ซึ่งส่วนมากนิยมเดินทางด้วยจุดประสงค์เพื่อ การพักผ่อน การสัมผัสประสบการณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นประเด็นหนึ่งที่รัฐบาลควรให้ความสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวฮาลาล (Halal Tourism) เป็นหนึ่งในประเภทการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตและได้รับความนิยมจากหลาย ๆ ประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของโลก การที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวมุสลิมตามหลักการของศาสนาอิสลาม เพื่อจะได้ผลิตสินค้าหรือบริการได้อย่างตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, ฮาลาล, โควิด 19

ABSTRACT

The spread of COVID-19 has resulted in decreasing income from international tourists in Thailand. boosting the quantity of new tourists Muslim tourists are present in every group of tourists from various nations. Directly including those from Muslim countries. The restoration of relations between Thailand and Saudi Arabia, in particular, has had a very significant impact on the resurgence of Thai tourism. Tourists with purchasing power, particularly those from Muslim nations, tend to travel swiftly. Both traveling with a group of friends traveling alone and traveling with family that most people prefer to travel together. Its goal is to unwind, explore, and learn about the local culture. The

government should emphasize this issue, especially since halal tourism is one of the fastest growing types of tourism and is gaining international attention as one of the world's top tourist destinations. to attract Muslim tourists to Thailand Tourism entrepreneurs must be conversant with and understand the Muslim way of life in accordance with Islamic ideals. to produce goods or services that meet the needs of Muslim guests

Keyword: Travel, HALAL, COVID-19

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งเริ่มตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม 2562 ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทยและการท่องเที่ยวโลกอย่างมาก ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศหยุดชะงัก รวมถึงส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย โดยจากข้อมูลล่าสุดของกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยสะสมระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2563 มีจำนวน 6.7 ล้านคน ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2562 ซึ่งอยู่ที่ประมาณ 39.9 ล้านคน หรือหดตัวประมาณร้อยละ 83.2 นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงเป็นอย่างมาก โดยในช่วงเดือนมกราคมถึงธันวาคม 2563 รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติอยู่ที่ 332,013 ล้านบาท ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2562 ซึ่งอยู่ที่ 1,911,808 ล้านบาทหรือลดลงร้อยละ 82.6 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

นักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มหลักที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเป็นประกอบด้วย 3 กลุ่มหลักได้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน, กลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง อาฟริกา ออสเตรเลีย และไต้หวัน และกลุ่มนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอาเซียน โดย 10 อันดับประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวไทยมากที่สุด หลังจากประเทศไทยเปิดประเทศให้นักท่องเที่ยวจากประเทศต่าง ๆ สามารถเข้ามาท่องเที่ยวในไทยได้ ตั้งแต่วันที่ 1-6 พ.ย.64 พบว่า ได้แก่ 1.สหรัฐอเมริกา 2,465 คน 2.เยอรมนี 2,334 คน 3.สหราชอาณาจักร 1,376 คน 4.ญี่ปุ่น 1,258 คน 5.เกาหลีใต้ 906 คน 6.รัสเซีย 905 คน 7.สวิตเซอร์แลนด์ 838 คน 8.สวีเดน 724 คน 9.ฝรั่งเศส 695 คน และ 10. สหราชอาณาจักร 542 คน (ศูนย์ข้อมูลโควิด, 2565)

ในทุกกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศต่างๆจะมีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวมุสลิมร่วมอยู่ด้วยรวมถึงนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศมุสลิมโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศซาอุดีอาระเบีย ส่งผลเชิงบวกอย่างมากต่อการพลิกฟื้นการท่องเที่ยวของไทย หลังจาก 32 ปีที่ผ่านมา ประเทศซาอุดีอาระเบียอนุญาตให้ชาวซาอุดีอาระเบียเดินทางเข้ามาประเทศไทยเฉพาะเพื่อการรักษาพยาบาล การติดต่อเจรจาธุรกิจ/ราชการเท่านั้น โดยไม่อนุญาตให้พลเรือนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย (ธนวรรณ วินัยเสถียร, 2565)

สถานการณ์การท่องเที่ยวของชาวมุสลิม

การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ๆ ที่มีกำลังซื้อโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศมุสลิม เช่น ประเทศซาอุดีอาระเบีย หรือจากประเทศมุสลิมอื่นๆ ในตะวันออกกลาง จึงเป็นประเด็นหนึ่งที่รัฐบาลควรให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวฮาลาล (Halal Tourism) เป็นหนึ่งในประเภทการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตและได้รับความนิยมจากหลาย ๆ ประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของโลก การที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวมุสลิมตามหลักการของศาสนาอิสลาม เพื่อจะได้ผลิตสินค้าหรือบริการได้อย่างตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม โดยจากการสำรวจของสถาบันวิจัยพิวของสหรัฐอเมริกา ระบุว่า ประชากรมุสลิมในโลกมีจำนวนมากถึงกว่า 1,600 ล้านคน หรือคิดเป็น 1 ใน 4 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และคาดว่าจะในปี พ.ศ. 2573

ประชากรมุสลิมจะเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 1 ใน 3 ของประชากรโลก (Pew Research Center, 2011) นอกจากนี้รายงานของ บริษัท เครสเซนต์ เรตติ้ง (MasterCard & Crescent rating, 2022) ซึ่งเป็นบริษัทที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวฮาลาลในประเทศสิงคโปร์ คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2563 จำนวนนักท่องเที่ยว ชาวมุสลิมจะเพิ่มขึ้นเป็น 156 ล้านคน จากปี พ.ศ. 2560 ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยว 131 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 10 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลก นอกจากนี้ บัตรเครดิตมาสเตอร์การ์ด (Master card) ยังได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า นักท่องเที่ยวมุสลิมกลุ่มคนรุ่นใหม่ (Generation Y) ที่เกิดในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1980-2000 จำนวน ร้อยละ 60 มีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งการเดินทางกับกลุ่มเพื่อน การเดินทางคนเดียว และการเดินทางกับครอบครัว ซึ่งส่วนมากนิยมเดินทางด้วยจุดประสงค์เพื่อ การพักผ่อน การสัมผัสประสบการณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) ยิ่งไปกว่านั้นจากข้อมูลของบริษัท เครสเซนต์ เรตติ้ง ยังพบอีกว่า ประชากรมุสลิมโลกได้ใช้จ่ายเงินสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2557 จำนวน 1.45 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 2 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี ค.ศ. 2020 ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 11 ของการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวต่างประเทศทั่วโลก โดยประเทศในกลุ่มมุสลิมที่มี การใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากที่สุดคือ ประเทศซาอุดีอาระเบีย รองลงมาคือ อิหร่าน, สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์, อินโดนีเซีย และคูเวต ตามลำดับ (ทักษิณา แสเนียง และคณะ, 2561) ทั้งนี้หากเปรียบเทียบแล้วชาวมุสลิมใช้จ่ายเงินเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าชาวเยอรมนี ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวมากที่สุดในโลก และยิ่งมากกว่าค่าใช้จ่ายในเรื่อง การท่องเที่ยวของชาวจีนถึง 2 เท่า โดยนักท่องเที่ยวมุสลิมในกลุ่มประเทศตะวันออกกลางและ แอฟริกาเหนือเป็นกลุ่มที่ใช้จ่ายเงินเพื่อการท่องเที่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60 ของค่าใช้จ่าย เพื่อการท่องเที่ยวทั้งหมดในกลุ่มมุสลิม โดยซาอุดีอาระเบียเป็นประเทศที่ใช้จ่ายมากที่สุด รองลงมา คือ อิหร่าน สหรัฐเอมิเรตส์ อินโดนีเซีย คูเวต ตามลำดับ (เครสเซนต์เรตติ้ง, 2015)

การเติบโตของภาคการท่องเที่ยวของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับ สถานการณ์ปลายปี 2565 หลังจากที่ประเทศไทยมีการฉีดวัคซีนอย่างต่อเนื่องจะสามารถสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างโอกาส ก่อให้เกิดการกระจายงานและกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทย โดยในปี 2562 มีการจ้างงานในด้านการท่องเที่ยว 4,366,392 คน คิดเป็นร้อยละ 11.61 ของการจ้างงานทั้งหมด และเรียกได้ว่าเป็นการหมุนเวียน ทางเศรษฐกิจอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคตอันรวดเร็วที่สุดด้านหนึ่ง ทั่วโลกและประเทศไทย ได้ประกาศวิกฤตโควิดเมื่อเดือนธันวาคม 2562 จนถึง เดือนธันวาคม 2565 ก็ยังมีผลกระทบวิกฤตโควิดอยู่ แต่สภาพโดยรวมมีแนวโน้มที่ดีขึ้นตามลำดับ ท่ามกลางโอกาสหลังวิกฤตโควิด19 บริบทการท่องเที่ยวของโลกกำลังมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างมากมายทั้งในมิติวิถีการท่องเที่ยวและกลุ่มนักท่องเที่ยวได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยจึงต้องมีทิศทางการพัฒนาที่ตอบโจทย์ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการท่องเที่ยวโลกที่เกิดขึ้นในโลกหลังวิกฤตโควิด อีกด้วย สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือการเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับวิกฤตโควิด 19 นั่นคือ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งานอย่างเป็นกระแสสูงสุดในปัจจุบัน ทั้งนี้จากข้อมูลของ ททท. คาดว่าในปี 2566 จะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเยือนประเทศไทยเป็นจำนวน 18 ล้านคน ซึ่งจะสร้างรายได้ประมาณ 9.7 แสนล้านบาท ส่วนการประมาณการตลาดในประเทศ ททท.คาดว่าจะสร้างรายได้ 7.6 แสนล้านบาท รวมรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งสิ้นประมาณ 1,730,000 ล้านบาทตลอดทั้งปี ทั้งนี้การท่องเที่ยววิถีฮาลาลซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มการเติบโตสูงดังกล่าว ข้างต้น เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม โดยชาวมุสลิมจะให้ความสำคัญกับคำว่า “ฮาลาล” ซึ่งเป็นคำในภาษาอาหรับ แปลว่า อนุมัติ หรือ อนุญาต ที่ไม่ขัดต่อบัญญัติของศาสนาอิสลาม ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวที่จะรองรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มมุสลิม จะต้องให้ความสำคัญกับการจัดการตามหลักการปฏิบัติ หรือรักษากฎของศาสนาอิสลาม แนวโน้มของตลาดกลุ่ม นี้ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มตลาดการท่องเที่ยวที่มีการเติบโต อย่างรวดเร็วที่สุดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและ เป็นหนึ่งในตลาดนักท่องเที่ยวที่มีการใช้จ่ายมากที่สุดของโลก โดยมีนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมกลุ่มมิลเลนเนียล (Muslim Millennial Travelers: MMTs) เป็นตัว ขับเคลื่อนหลัก ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีพฤติกรรม ที่เป็นเอกลักษณ์และส่งผลกระทบต่อผู้ให้บริการทั้งในด้าน การพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ และจากเหตุการณ์ เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2565 เป็นวันที่ประเทศไทยและประเทศซาอุดีอาระเบีย กลับมาเปิดสัมพันธ์ทางการทูต จะส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวอาหรับเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย จำนวนมาก สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว

ชาวซาอุดีฯ ให้เดินทางมาท่องเที่ยวไทยได้กว่า 2 แสนคน สร้างรายได้ประมาณ 20,000 ล้านบาท (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2565)

ความหมายของฮาลาล

ฮาลาลเป็นคำภาษาอาหรับที่มีความหมายว่า “อนุมัติ” เมื่อนำมาใช้ในทางศาสนาจะมีความหมายว่าสิ่งที่ศาสนาอนุมัติ เช่น อนุมัติให้กิน อนุมัติให้ดื่ม อนุมัติให้ทำ อนุมัติให้ใช้สอย เป็นต้น ฮาลาลเป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า “ฮารอม” ที่มีความหมายว่า “ห้าม” และเมื่อนำมาใช้ในทางศาสนาจะมีความหมายว่า “สิ่งที่ศาสนาห้าม” มุสลิมมีความเชื่อมั่นศรัทธาว่าสิ่งที่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของอนุมัติเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ส่วนสิ่งที่พระเจ้าห้ามเป็นสิ่งที่มีพิษภัยและมีโทษ พระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมาทราบดีถึงสิ่งที่เป็นคุณและเป็นโทษต่อมนุษย์ พระองค์จึงอนุมัติสิ่งที่เป็นคุณและห้ามสิ่งที่เป็นโทษ ฮาลาลเป็นส่วนหนึ่งของระบบความเชื่อ เป็นข้อปฏิบัติทางศีลธรรม ซึ่งหลอมรวมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน ดังนั้น ฮาลาลจึงมีบทบาทสำคัญ ในการดำรงชีวิตของชาวมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค ตั้งแต่ธุรกรรม การเงินการธนาคาร ไปจนถึงเครื่องสำอาง วัคซีน และการท่องเที่ยว โดยยกตัวอย่างสิ่งต้องห้ามในหลักการอิสลาม (ฮารอม) ว่า ได้แก่สิ่งลามกอนาจาร การพนัน การรับประทานเนื้อสุกร และอาหารต้องห้ามอื่น ๆ การดื่มแอลกอฮอล์ และการแต่งกาย ที่ไม่เหมาะสม เพิ่มเติมว่า ชาวมุสลิมควรทำการละหมาดในสถานที่สะอาด และถือศีลอดในช่วงรอมฎอน ดังนั้น กิจกรรมในการท่องเที่ยววิถีมุสลิมจะต้องประกอบด้วย สินค้า บริการ และสิ่งแวดล้อมที่ฮาลาล

การท่องเที่ยววิถีสาลาล

การท่องเที่ยววิถีสาลาล (Halal Tourism) ถือเป็นเรื่องใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวให้ตอบสนองความต้องการของชาวมุสลิม โดยเริ่มตั้งแต่การให้บริการจากสถานที่ ต้นทางไปจนถึงจุดหมายปลายทาง เช่น โรงแรม การขนส่ง ร้านอาหาร การพักผ่อนหย่อนใจ โปรแกรมการท่องเที่ยว รวมทั้งการให้ความบันเทิงต่าง ๆ ที่จะต้องไม่ขัดกับหลักการศาสนา อีกทั้งการอำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันของชาวมุสลิม เช่น การจัดเตรียม สถานที่ละหมาด เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับศาสนาอิสลามกลับถูกต้องเข้ามาเป็นระยะเวลานาน อาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวฮาลาลมีรากฐานมาจากหลักธรรมทางศาสนาที่บัญญัติไว้ชัดเจนว่ามุสลิมทุกคนควรต้องไปเยือนนครเมกกะห์เพื่อประกอบพิธีฮัจญ์ สักครั้งในชีวิต (กรณีมีความสามารถ) พร้อมทั้งชี้แนะให้ศาสนิกชนแสดงการต้อนรับและให้บริการแก่นักเดินทางด้วยมิตรไมตรี ดังเช่นคำสอนที่ปรากฏในฮาดิษที่ว่า “หนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่สวรรค์ได้ก็คือ การแสดงการต้อนรับแก่นักเดินทางหรือแขก” และ “ไม่มีความอยู่ดีมีสุขแก่ครอบครัวที่ไม่ให้การต้อนรับและปฏิบัติต่อแขกอย่างดี” (Stephenson, 2014: 156) สำหรับค่านิยมในเรื่องการท่องเที่ยวในศาสนาอิสลามนั้น ศาสนาอิสลามมองการเดินทางท่องเที่ยวและสำรวจในฐานะเสียงเชิญชวนเพื่อมุ่งสู่หนทางที่ถูกต้อง ในความเป็นจริงแล้วอิสลามส่งเสริมการท่องเที่ยว ถือว่าการเดินทางท่องเที่ยวช่วยให้นุญญัตลดความตึงเครียด และนำความสุขสงบมาสู่จิตใจ ร่างกาย และสมองของพวกเขา มนุษย์สามารถได้มาซึ่งข้อมูลและ องค์ความรู้โดยการเสาะแสวงหาและการใคร่ครวญไตร่ตรอง อย่างไรก็ตามได้มีผู้กล่าวถึงการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวมุสลิม และศาสนาอิสลามไว้อย่างมากมายทั้งนักวิชาการชาวไทยและชาวต่างชาติโดยใช้คำเรียกที่แตกต่างกันออกไป

การท่องเที่ยวของชาวมุสลิม โดยใช้คำเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงชาร์อะฮ์” (Shari'ah tourism) หมายถึง การพักผ่อนและท่องเที่ยวที่เป็นไปตาม หลักการอิสลาม เช่น อาหารและเครื่องดื่มจะต้องไม่มีเนื้อหมูและแอลกอฮอล์ การแยกผู้ชายผู้หญิง ในงานหรือสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น Laderlah, Rahman, Awang, and Man (2011) เรียกการท่องเที่ยวของผู้ที่นับถือ ศาสนาอิสลามว่า “การท่องเที่ยวแบบอิสลาม” (Islamic tourism) หมายถึง กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนให้กระทำเพื่อที่จะสามารถออกไปศึกษาสิ่งต่าง ๆ ที่สร้างโดยพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของ และมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมแบบอิสลาม (Islamic business) ที่ต้องอยู่ภายใต้บัญญัติแห่ง ศาสนา และต้องไม่ผิดหลักศาสนา เช่นเดียวกับ Henderson (2010) ที่เรียกการท่องเที่ยวของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามว่า “การท่องเที่ยววิถีสาลาล” และให้ความหมายว่า หมายถึง ความพยายาม ทางการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทุกอย่างที่มุ่งเป้าหมายที่ชาวมุสลิม

แม้ผู้ประกอบการจะไม่ได้มีแรงจูงใจทางศาสนาก็ตาม Nursanty (2011) ได้กล่าวถึง ความหมายของ “การท่องเที่ยววิถีฮาลาล” ว่าเป็นการเสนอ โปรแกรมท่องเที่ยว และสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการออกแบบมาให้สอดคล้องต้องกันกับความต้องการของชาวมุสลิม “การท่องเที่ยววิถีฮาลาล” (Halal tourism) ว่าเป็นแนวคิดการท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้บรรทัดฐานอิสลาม ที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวมุสลิมภายใต้บริบทของคำว่า ชารีอะห์ ที่ไม่ใช่เป็นเพียงข้อห้ามในการบริโภคอาหารเท่านั้น แต่รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วย

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาการนิยามความหมายการท่องเที่ยวของชาวมุสลิมที่ได้พบทวนมาทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า นักวิชาการส่วนใหญ่มักใช้คำเรียกการท่องเที่ยววิถีฮาลาลใน 3 แบบ คือ การท่องเที่ยวเชิงชารีอะห์ การท่องเที่ยวแบบอิสลาม และการท่องเที่ยววิถีฮาลาล โดยทั้ง 3 แบบนี้มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีลักษณะร่วมสำคัญของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวพันกับ ความเชื่อทางศาสนาอิสลาม แต่การท่องเที่ยวเชิงชารีอะห์ และ การท่องเที่ยวแบบอิสลาม เป็นลักษณะการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เป็นมิตรกับมุสลิม (Muslim friendly) ซึ่งลักษณะการให้บริการ ไม่จำเป็นต้องเต็มรูปแบบ แต่จะจำกัดการให้บริการเฉพาะพื้นที่เพียงบางส่วนของสถานประกอบการเท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับลักษณะการท่องเที่ยววิถีฮาลาล (Halal tourism) เพราะการท่องเที่ยววิถีฮาลาลนั้นสถานประกอบการที่ให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว จะต้องให้บริการฮาลาลแบบเต็มรูปแบบในทุกพื้นที่ของสถานประกอบการ (El-Gohary, 2016) สรุปได้ว่า “การท่องเที่ยววิถีฮาลาล” หมายถึง การท่องเที่ยวของกลุ่มชาวมุสลิมเพื่อตอบสนองความต้องการ ของชาวมุสลิม และไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม ทั้งในเรื่องการเดินทาง อาหาร โรงแรมที่พัก และ โปรแกรมการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพัฒนาการให้บริการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลได้เต็มรูปแบบต่อไป

หลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีฮาลาล

อิสลามเป็นศาสนาที่เชื่อในพระเจ้าของเขาเพียงองค์เดียวเท่านั้นคือ พระองค์อัลลอฮ์ ผู้ทรงบริหารสร้างสรรค์สิ่งในโลก (ดุนยา) อิสลามไม่มีการสักการะบูชาสิ่งอื่นใดนอกเหนือจากพระเจ้า และเป็นศาสนาที่ไม่มีรูปปั้นเพื่อนำสิ่งเหล่านั้นมาทำการกราบไหว้เคารพหรือมีไว้เพื่อบูชา อันจะนำมาเพื่อป้องกันมิให้มนุษย์นั้นเกิดความลุ่มหลงในวัตถุต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเอง ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีความละเอียดอ่อนในเรื่องของการปฏิบัติตน (ความเชื่อ) มนุษย์ทุกคนจะต้อง ปฏิบัติในกฎคำสอนของพระเจ้า โดยจะมีคัมภีร์อัล-กุรอานซึ่งเป็นคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ที่ได้บันทึกถึงบรรทัดฐานปฏิบัติ และภายในคัมภีร์อัล-กุรอาน อีกทั้งยังมีแบบอย่างจากศาสนามุฮัมมัด (ซ.ล.) ซึ่งเป็นแบบอย่างการปฏิบัติที่มุสลิมทั่วโลกยึดถือ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากบทความและงานวิจัยต่างๆ “ฮาลาล” “หะลาล” (Halal) อ่านว่า หะลาล ซึ่งเป็นภาษาอาราบิก มีความหมายปรากฏตามพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน แปลว่า “การอนุมัติ” หรือ “การอนุญาต” ในทางนิติศาสตร์ อิสลามอาจมีผู้เข้าใจว่าหมายถึงแต่เรื่องอาหาร ซึ่งในความจริงนั้น ฮาลาลยังสื่อถึงเรื่องอื่นอีกมากมายด้วย เช่น การกระทำ ความประพฤติ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงาน การหาเลี้ยงชีพ การทำธุรกิจ การพักผ่อน การละเล่น ไปจนถึงเรื่องของวัตถุ เสื้อผ้าเครื่องประดับ รวมถึงอาหารและเครื่องดื่ม หรือที่เรียกว่า Halal Food (อาหารฮาลาล) หลักการฮาลาลเป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายของอิสลาม (กฎหมายชารีอะห์) โดยความสำคัญของฮาลาลนั้น เป็นสิ่งที่อยู่ในวิถีปฏิบัติของมุสลิมเสมอมา หรืออาจกล่าวได้ว่า การเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์จะขาดซึ่งฮาลาลไม่ได้ การพิจารณาตัดสินเรื่องฮาลาล มักเป็นสิ่งที่แรกสุดที่มุสลิมทุกคนจะกระทำเมื่อต้องประกอบกิจวัตรใด การกำหนดว่าสิ่งใดฮาลาลหรือฮารอม (1) ถือว่าสถานภาพพื้นฐานของสิ่งต่าง ๆ นั้นเป็นที่ยอนุญาต (ฮาลาล) หรือทุกสิ่งนั้นเป็นที่ยอนุมัติ (ยกเว้น สิ่งที่ระบุชัดว่า ไม่อนุมัติ) (2) ความเป็นอันตรายและก่อให้เกิดความเลวร้าย คือ เหตุผลที่นำไปสู่ฮารอม (ไม่อนุมัติ) (3) เจตนาที่ไม่ช่วยให้ฮารอมกลายเป็นฮาลาลได้ (ระบุชัดว่าต้องห้าม เช่น สุรา สิ่งมีเมา หรือแอลกอฮอล์ เป็นต้น)

แรงจูงใจในการท่องเที่ยววิถีฮาลาล

ความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวของชาวมุสลิม นั้นเกิดจากแรงจูงใจด้านความเชื่อและหลักธรรมคำสอนทางศาสนาแล้ว ชาวมุสลิมส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อไปดำเนินการด้านธุรกิจ พบปะญาติพี่น้อง และพักผ่อนในช่วงเทศกาลต่างๆ เป็นที่นิยมในการเดินทางเป็นหมู่คณะ ทัวร์ ครอบครัวและกลุ่มเพื่อน ดังนั้นการตัดสินใจในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ชาวมุสลิมต้องการสถานที่ที่ตอบรับกับความต้องการทางศาสนาและความต้องการที่หลากหลาย ดังนั้นการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวจึงควรคำนึงในเรื่องวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของลูกค้านักค้าด้วย กรณีบริษัทจัดทำทัวร์ซึ่งผู้จัดหรือผู้บริหารคณะจำเป็นต้องออกแบบการเดินทางให้สอดคล้องกับความต้องการ ดังเช่น โรงแรมที่พัก การรับประทานอาหาร การรับบริการต่าง ๆ การใช้เวลาละหมาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีกลุ่มหรือคณะประกอบด้วยพหุศาสนาแล้วนั้น การจัดเตรียมอาหารฮาลาลนับเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะทุกคนก็สามารถรับประทานอาหารได้พร้อม ๆ กัน อีกหนึ่งบริการที่จะสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวมุสลิมคือ การจัดบริการสถานที่อาบน้ำละหมาด การละหมาด หรือรวมไปถึงการแนะนำสถานที่บนเทม ให้สอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรคำนึงอย่างมากเป็นต้น

Din (1989) ได้กล่าวถึงการตัดสินใจเพื่อเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มชาวมุสลิม (บุคคลที่นับถือศาสนาอิสลาม) มักจะใช้พื้นฐานทางด้านศาสนาในการตัดสินใจเลือกเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังเช่น อาหารฮาลาล ชุมชนมุสลิม ที่พักสะอาด และเหมาะสม ซึ่ง Islam and Kärkkäinen (2013) นำเสนอว่า แม้กระแสนักท่องเที่ยวเชิงศาสนา หรือเกี่ยวกับศาสนธรรมจะไม่ใช่ว่าปรากฏการณ์ใหม่ เนื่องจากศาสนาเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้คนออกเดินทางมาแต่ครั้งอดีตแล้ว ดังเช่น การเดินทางแสวงบุญของประชาชนผู้นับถือ ศาสนาคริสต์ มุสลิม แต่ปัจจุบันการท่องเที่ยวยุคใหม่กำลังเป็นอุตสาหกรรมที่มาแรงมาก ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มตลาดท่องเที่ยว Namin (2013) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ชาวมุสลิมต้องการสถานที่ที่ตอบรับกับความต้องการทางศาสนาและความต้องการที่หลากหลายอีกทั้งการตัดสินใจที่สำคัญ ของการท่องเที่ยวของชาวมุสลิมคือเรื่องการละหมาด ซึ่งต้องมีเครื่องบ่งชี้ทิศของการละหมาดจะต้องหันหน้าไปทางทิศกิบลา (เมืองมักกะฮ์) รวมถึงจุดบริการในเรื่องการอาบน้ำละหมาด โดยเฉพาะสำหรับสตรีมุสลิมจำเป็นต้องถอดผ้าหรือฮิญาบ ดังนั้นสถานที่อาบน้ำละหมาดก็ควรที่จะมีติดจากสายตาของเพศตรงข้าม ในห้องพักรับหรือโรงแรมหากพนักงานบริการเป็นเจ้าหน้าที่มุสลิมด้วยแล้วจะประทับใจเป็นอย่างมาก เป็นต้น

MasterCard & Crescentrating (2022) ระบุว่า ในกลุ่มประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวมุสลิมมากเป็นอันดับ 3 รองจาก ประเทศสิงคโปร์ ไต้หวัน เนื่องจากประเทศสิงคโปร์มีบรรยากาศการบริการอาหารฮาลาลที่ดี และมีความเป็นไปได้นักท่องเที่ยวเดินทางจากประเทศมาเลเซียและไปสิงคโปร์ และยังเป็นประเทศที่มีสถานที่ละหมาดที่เข้าถึงง่ายที่สุดในบรรดา กลุ่มประเทศที่ไม่ใช่มุสลิมด้วย ส่วนประเทศไทยโดดเด่นในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการในสนามบิน เพราะท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการละหมาด และอาหารฮาลาลครบครัน องค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นั้นมีหัวใจหลักคือการจัดองค์ประกอบที่ครบครันตามความต้องการเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด โดยจะต้องทำให้การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับหลักการของศาสนา อิสลาม การท่องเที่ยววิถีมุสลิมจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ที่ใช้ได้อย่างยั่งยืนและบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงคิดหาวิธีใหม่ ๆ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ประเทศไทยเอง ณ ขณะนี้ถือว่าเปิดกว้างเป็นอย่างมาก เพราะเมืองไทยมีพื้นฐานการท่องเที่ยวระดับโลก ที่สักครั้งหนึ่งจะต้องมาเที่ยวประเทศไทย ด้วยชื่อเสียงอาหารที่อร่อย การบริการด้วยรอยยิ้ม มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในย่านอาเซียน และยิ่งกว่านั้น โดยเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือว่าเป็นเมืองรองที่สมควรยิ่งในการพัฒนาและโปรโมตให้กลุ่มลูกค้ามุสลิมได้รับรู้ถึงอารยธรรมและวัฒนธรรมมุสลิมมาลาญที่น่าสนใจยิ่งนัก

ทั้งนี้การจะดึงดูดนักท่องเที่ยวมุสลิมคงไม่สามารถใช้การโฆษณาและเผยแพร่ข้อมูล ด้วยการเน้นย้ำคำว่า “การท่องเที่ยววิถีมุสลิม” เพียงอย่างเดียวแต่ต้องแสดงให้เห็นชัดเจนว่า สถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ มีคุณสมบัติตามหลักศาสนาอิสลามอย่างไร โดยอาจใช้สื่อเพื่อแจ้งให้ทราบ ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงสำรวจของ Chandra (2014) ที่พบว่า แม้การท่องเที่ยว วิถีมุสลิมจะรุ่งเรืองในประเทศต่าง ๆ อย่างเช่น มาเลเซีย แต่แนวทางดังกล่าวกลับยังไม่เป็นที่ตระหนักรู้สำหรับนักท่องเที่ยวจากประเทศสหรัฐอเมริกาหรือเอมิเรตส์ แม้จะยังไม่ตระหนักเรื่องการท่องเที่ยววิถี

มุสลิม แต่ทุกคนที่เข้าร่วมการสำรวจระบุว่าอยากได้โรงแรมฮาลาลมากกว่าโรงแรม ธรรมดา โดยข้อเสนอหนึ่งจาก Chandra (2014) คือ ควรจัดการประชุมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการบริการที่เป็นมิตรต่อชาวมุสลิมให้มากขึ้น เพื่อกระตุ้น การตระหนักรู้ในแต่ละประเทศ เมื่อเกิด การตระหนักรู้ การท่องเที่ยววิถีมุสลิมก็จะเป็นที่นิยมมากขึ้นอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม Vukonic (1996) ชี้ว่า ควรทำความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในมุมมอง ที่กว้างออกไป ในเมื่อ ศาสนาไม่ใช่ปัจจัยกระตุ้นการเดินทาง ดังนั้นนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาก็ไม่ควร ถูกมองแยกส่วนกันกับนักท่องเที่ยวทั่วไป ในทำนองเดียวกัน Chandra (2014) มองว่าถึงแม้การท่องเที่ยววิถีมุสลิมจะเป็นไปตามความต้องการและความจำเป็น ของนักท่องเที่ยวมุสลิม แต่บริการที่เพิ่มเติมเข้ามานี้เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่มุสลิมด้วย เพราะคนส่วนใหญ่ ต่างก็มองหาโรงแรมที่ถูกสุขลักษณะและอาหารที่สะอาด เช่นกัน ดังนั้นโรงแรมควรมองให้เหนือ ไปกว่าเรื่องตลาดฮา ลาล โดยอาจมองว่าเป็นวิถีเพื่อสุขภาพ Vukonic (1996) ยังสนับสนุนเพิ่มเติมว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมไม่ควรถูก แบ่งชีวะว่าเป็นส่วนแยกในอุปสงค์ของการท่องเที่ยว เพราะฉะนั้น ในสถานที่ท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ นักท่องเที่ยวเชิงศาสนา ควรได้รับการกระตุ้นอย่างเพียงพอ ให้สามารถปฏิบัติตามความเชื่อของศาสนา ขณะที่ปฏิบัติตามปกติไม่แตกต่าง จากนักท่องเที่ยว ทั่วไป กล่าวอีกอย่างคือประเทศที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิมก็ไม่จำเป็นต้องทำตามนโยบายทางศาสนา อย่างเคร่งครัดเสมอไป เพียงแต่จะต้องอำนวยความสะดวกให้ผู้คนที่หลากหลายศาสนา สามารถเดินทางท่องเที่ยวอย่างมี อิสระ และสามารถปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาของแต่ละบุคคล ได้

แนวโน้มการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในประเทศไทย

แนวโน้มการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในระดับโลกตลาดท่องเที่ยวของชาวมุสลิมทั่วโลกมีแนวโน้มที่จะเติบโต และได้รับความสนใจมากขึ้นในฐานะนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่สามารถสร้างรายได้ในภาคเศรษฐกิจการท่องเที่ยวได้สูง เนื่องจากในปัจจุบันประชากรของชาวมุสลิมมีอยู่ ประมาณ 1.6 พันล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 23 ของประชากรโลก และคาดว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 26.5 ของประชากรโลกใน พ.ศ. 2573 ประชากร ส่วนใหญ่ของประชากรมุสลิมมาจาก กลุ่มประเทศที่มีอัตราการเติบโตของประชากรเร็วที่สุด เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย ตุรกี และประเทศในกลุ่มสมาชิก ของสภาความร่วมมือแห่งอ่าวเปอร์เซีย (Gulf Cooperation Council: GCC) หลักศรัทธาในศาสนาอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ชาวมุสลิม ซึ่งต้องการบริโภคสินค้าและบริการที่ถูกต้องตามหลักศาสนา Global Muslim Travel Index 2022 (GMTI) หรือดัชนีการท่องเที่ยวของชาวมุสลิมทั่วโลก ซึ่งจัดทำขึ้นโดย Master Card ร่วมกับ Crescent Rating ซึ่งเป็นบริษัทให้คำปรึกษาเรื่องการท่องเที่ยวของชาวมุสลิม แสดงให้เห็นว่าใน พ.ศ. 2562 ตลาดการ ท่องเที่ยวของชาวมุสลิมมีนักท่องเที่ยวมุสลิม 160 ล้านคน ซึ่งปี 2563-2564 ได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิด 19 ก็ทำ ให้ตัวเลขดังกล่าวหดตัวเป็นอย่างมาก แต่กระนั้น ปี 2566 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมเดินทางมากขึ้นประมาณ 140 ล้านคน และภายในปี 2567 ก็จะกลับมาที่ 160 ล้านคนอย่างแน่นอน และคาดว่าจะการเติบโตจะมีถึง 230 ล้านคน ภายในปี 2570 โดยจะมีมูลค่าการตลาดกว่า 2.25ล้านล้านดอลลาร์ ดังนั้นการเดินทางของชาวมุสลิมยังคงเป็น หนึ่งใน ภาคการท่องเที่ยวที่เติบโตเร็วที่สุดในโลก การท่องเที่ยววิถีฮาลาลในประเทศไทยติดอันดับที่ 3 จากประเทศนอกกลุ่ม OIC (Organization of Islamic Cooperation) จากการจัดอันดับของ Crescent rating ทั้งนี้จำนวน นักท่องเที่ยวที่เข้ามา ท่องเที่ยวในประเทศไทยรวบรวมโดยกรม การท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2559 มีรายได้ 1,633,497.55 ล้านบาท ปี 2560 มี รายได้ 1,876,136.90 ล้านบาท ปี 2561 มีรายได้ 1,876,136.90 ล้านบาท และปี 2562 มีรายได้ 1,911,807.95 ล้าน บาท (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

สิ่งที่ภาครัฐให้การสนับสนุนคือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ยังให้ความสำคัญในการส่งเสริม การท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม โดยได้มีการจัดงาน “Muslim Friendly Destination” เป็นโครงการนำ ร่องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับตลาดนักท่องเที่ยวมุสลิม โดยมีเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวมุสลิมระดับบน และระดับกลาง ที่นิยมชมชอบมาแบบครอบครัว ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีอำนาจทางด้านเศรษฐกิจค่อนข้างที่ดี และ นิยมพำนักในประเทศไทยระยะเวลานาน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับตลาด มุสลิมเป็นจำนวนมากทั้ง ในส่วนของโรงแรมที่เปิดให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มมุสลิมโดยเฉพาะ รวมถึง ร้านอาหาร ฮาลาลที่เน้นการให้บริการอาหารฮาลาลในเมืองท่องเที่ยวหลักและในกลุ่มพื้นที่ภาคใต้ด้วย โดยแหล่ง ท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ได้รับความนิยม ในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม คือแหล่งท่องเที่ยวใน

จังหวัดภูเก็ต เชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร แต่เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาค ของประเทศไทย นักท่องเที่ยวที่เป็นชาวมุสลิมนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งทะเลอันดามันมาก ที่สุดโดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม 3 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวไทยมุสลิม นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอาเซียน และนักท่องเที่ยวมุสลิมตะวันออกกลาง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในประเทศไทย

1. Muslim Friendly Destination หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดแผนงานและแผนยุทธศาสตร์อย่างชัดเจน อีกทั้งควรเร่งรัด การประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้อาจจะจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 ส่วน นั่นคือมุสลิมไทย ไทยมุสลิม และมุสลิมชาวต่างชาติ ทั้งนี้เพราะหากสามารถสนับสนุน ปลุกเร้าให้นักท่องเที่ยวมุสลิมไทยเกิดการท่องเที่ยวในส่วนต่างๆของประเทศไทยได้มากที่สุด ก็สามารถนำข้อเสนอแนะหรือปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมุสลิมได้ง่ายดายขึ้น เหตุเพราะว่ามุสลิมไม่ว่าชาติใดในโลกก็ล้วนแล้วแต่มีความต้องการหรือพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เหมือนกันนั่นเอง สำหรับกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมุสลิมนั้น เน้นย้ำว่าประเทศไทยต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวมุสลิม เนื่องจากนักท่องเที่ยวมุสลิมนั้นมี ข้อกำหนดตามหลักศาสนาที่เป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมในการท่องเที่ยว โดยยังคงต้องสอดคล้องกับวิถีในการดำเนินชีวิตและหลัก ปฏิบัติทางศาสนา

2. สิ่งอำนวยความสะดวก หน่วยงานภาครัฐและเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวสามารถเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะพัฒนา องค์ประกอบตามหลักศาสนาในด้านสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตร ด้านโรงแรมฮาลาล ด้านอาหารฮาลาล ด้านการประกอบอาหารฮาลาล และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องสุขา ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มมุสลิมนิยมชมชอบการชำระล้างด้วยน้ำมากกว่ากระดาษ รวมไปถึงการหันทิศทางการหันหน้าก็ควรหันไปทางทิศกิบลัต (นครมักกะห์) เป็นต้น เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมุสลิมสามารถปฏิบัติตามหลักศาสนา ระหว่าง ท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. สนับสนุน ส่งเสริม สร้างภูมิความรู้ให้กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้สามารถนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวมุสลิมไปใช้ปฏิบัติการ เพื่อสร้างความประทับใจให้มากที่สุด อีกทั้งสามารถที่จะคิดค้นกิจกรรม และความบันเทิงที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาบัญญัติอิสลามได้อีกด้วย ดังจะเห็นว่านักท่องเที่ยวมุสลิมโดยส่วนใหญ่เดินทางมายัง ประเทศไทยเพื่อพักผ่อน โดยสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ ได้แก่ อาหารไทยฮาลาล ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ดังนั้น การสร้างเส้นทาง การท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวมุสลิมได้เดินทางไปชมอาหารไทย (ฮาลาล) พร้อมกับได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย และเปิดโอกาสให้ซื้อสินค้าที่ระลึกจากท้องถิ่นจะช่วยดึงดูด และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวมุสลิม และยังสามารถ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยว มุสลิมสนใจ

4. นับเป็นโอกาสอันดีที่ประเทศไทยได้เปิดสัมพันธ์กับประเทศซาอุดีอาระเบีย หลังจากที่ยาวนานกว่า 30 ปี โดยประเทศซาอุดีอาระเบีย นับเป็นต้นแบบหรือจุดกำเนิดอารยธรรมอิสลาม หรือคำสอนศาสนา ดังนั้น เมื่อประชาชนชาวซาอุดีอาระเบียไว้วางใจประเทศไทย นั่นก็เป็นเครื่องหมายบ่งชี้ได้ว่า ประเทศไทยจะเปิดกว้างต้อนรับนักท่องเที่ยวมุสลิมทุกชาติได้ในอนาคตนั่นเอง

5. นักท่องเที่ยวมุสลิมจำนวนมากนิยมไปเที่ยวประเทศมาเลเซีย ซึ่งอาจจะด้วยภาพลักษณ์ประเทศที่สนับสนุนและรองรับการมาเยือนของกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิม ดังนั้น ภาครัฐและเอกชน จึงต้องคิดกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมุสลิมให้เดินทางมาประเทศไทยต่อไป ทั้งนี้อาจจะไปประชาสัมพันธ์ สร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ในประเทศมาเลเซียให้มากขึ้น

6. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวมุสลิม นั้น ก็ประจักษ์ได้ว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ ก็สามารถใช้งานร่วมได้เป็นอย่างดี เช่น อาหารฮาลาล ทุกคนก็รับประทานได้ ห้องน้ำสะอาด ใคร ๆ ก็ใช้งานได้ความปลอดภัยในการเดินทาง หรือรวมไปถึงการเพิ่มช่องทางเพื่อการสื่อสารก็เป็นการบูรณาการณให้กับนักท่องเที่ยวทุกชาติ ทุกความเชื่อ ทุกศาสนา

References

- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *เศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของไทย ปี พ.ศ. 2562*.
<https://www.mots.go.th/news/category/585>
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล. (2565). *ชาอุดีอาระเบีย-ไทย*. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/51776>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *การจัดทำบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว*.
https://www.mots.go.th/download/article/article_20211001101334.pdf
- ทักษิณา แสนเย็น, ธนะพัฒน์ ศิริจารุอนันต์, อาภาภรณ์ หาโສ๊ะ และ สุชาติ คำทางชล. (2561). แนวโน้มตลาดอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว อย่างเป็นมิตรด้วยวิถีมุสลิม, *Journal of Pacific Institute of Management Science*, 4(3), p. 286-297
- Din, K. (1989). Islam and tourism: Patterns issues and options. *Annals of Tourism Research*, 16(4), 542-563.
- El-Gohary, H. (2016). Halal tourism, is it really Halal. *Tourism Management Perspectives*, 19, 124-130.
- Henderson J. C. (2010). Chapter 6: Islam and tourism. In N. Scott & J. Jafari (Eds), *Bridging Tourism Theory and Practice* (pp. 75-89). Bingley: Emerald Group Publishing.
- Islam, A. & Kärkkäinen, L. (2013). Islamic tourism as a prosperous phenomenon in Lapland. Degree Programme In Tourism, University of Applied Sciences. Retrieved from
<https://core.ac.uk/download/pdf/38095923.pdf>
- Laderlah, S. A., Rahman, S. A., Awang, K., & Man, Y. C. (2011). A study on Islamic tourism: A Malaysian experience. In 2011 2nd International Conference on Humanities, Historical and Social Sciences, 17, pp. 184-189).
- MasterCard & Crescentrating. (2022). Global Muslim travel index 2022. Retrieved from
<https://www.crescentrating.com/reports/global-muslim-travel-index-2022.html>
- Namin, A. A. T. (2013). Value creation in tourism: An Islamic approach. *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, 4(5), 1252-1264.
- Nursanty, E. (2013). *Halal tourism, new product in Islamic leisure tourism and architecture*. Degree Program in Tourism, University of Applied Sciences. Retrieved from
<https://www.academia.edu/2218300/>
- Pew Research Center. (2011). The future of the global Muslim population: Projections for
<https://www.pewresearch.org/religion/2011/01/27/the-future-of-the-global-muslim-population/>
- Stephenson, M. L. (2014). Deciphering 'Islamic hospitality': Developments, Challenges and Opportunities. *Tourism Management*, 40: 155-164.

